

PRAVICA

Glasi lo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek popoldne; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-; za četrta leta Din 15-; za pol leta Din 30-; za inozemstvo Din 7- (mesečno) — Oglasi po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročila na uprave jugoslovanske tiskarne, Kolportajni oddelki, Poljski nastop št. 2 — Rokopisi se ne vračajo

A. K.:

Delavska izobrazba.

Danes lahko govorimo o sistematični delavski izobrazbi med Slovenci. Ne da bi mi hoteli iztrgati delavca iz strnjene vrste drugih stanov, marveč, mi hočemo, da se zlasti delavski stan ne smatra kot »uboga raja«, ki naj se jo izmozgava, čeprav se jo za to tupatam tudi plača. Človek, ki dela za drugega, ni in ne more biti nikdar popolnoma plačan za svoje delo, je to ena vrsta socialnih žrtev, pa to je tu in tega ne bomo odpravili. Gospodar, in posestnik, lastnik je le nekaj osebnostnega, ki da pečat tudi njegovemu mišljenju in življenju. Kolektivna stvar ne ustvarja močnih ljudi in je med njimi večer boj za prva mesta, za gospode in za hlapce. (Glej boljševiško Rusijo!)

Zato je upravičeno stremenje delavskih organizacij brez razlike svetovnega naziranja (tu so naše bistvene razlike), da hočejo nuditi hrane, duševne hrane našim delavcem; gospodarski boj se bo vršil dalje in bo manjši in razmere se bodo zboljšale, ako kulturno dvignemo delavca, ki se ne bo smatral — ki se sam ne bo smatral — za mrtvo orodje, ampak bo živa osebnost, ki bo del organizma: tovarne, rudokopa, podjetja itd., ki se bo kot navadni kopač s krampom v roki počutil dostojanstvenega, enakega gospodu, ki gre lepo oblečen mimo njega, ki je odvisen tudi od ubogega kopača, kot del živega občestvenega organizma, ki ni mrtva materija, ki je duh, ki je vera v dušo, ki daje življenje slehernemu, ki ne vpraša kaj si, ampak kako vršiš in izpolnjuješ svojo nalogo življenja. Ako bomo delavca dvignili na to stopnjo, potem bodo tudi drugi — oblastni kapitalisti — prisiljeni, da ga spoštujejo. Treba je torej predvsem zavreči dosednji nazor o manjvrednosti delavca in prišli bomo v novo dobo: socialističnega demokratizma.

Zato je tako važna delavska izobrazba, tako važna posebna delavska kulturna institucija, pri nas tako

važna delavska prosvetna organizacija: »Krekova mladina«. Kako so naši mladi delavci mislili prav in delali prav, da so si ustvarili tako kulturno matico, ki temelji na krščanskih načelih in stremi za individualno izobrazbo slov. delavca. Ko stopamo danes v stike z internacionalnimi kulturnimi delavskimi kršč. organizacijami, smo si svesti prevažne naloge tudi slovenskega delavca spraviti na ono višino, kot jo ima in uživa delavec pri drugih narodih.

Delavska zbornica je 24. junija na seji upravnega odbora sprejela pravilnik kulturno-prosvetnega odseka DZ za Slovenijo. Napravili smo s tem zopet korak naprej. Delavec bo od svoje zaščitnice DZ sprejemal tudi duhovne dobrine: izobrazbo. V kolikor bo ta institucija nepristranska in bo predvsem podpirala stremjenja posameznih že obstoječih delavskih prosvetnih central, kot sta Krekova mladina in Svoboda (Bratstvo je strnjeno s Svobodo), upamo, da bo dosegla svoj namen. Govoriti o kulturni izobrazbi je mogoče samo na temelju pozitivnega verskega nazora ali pa zgolj materialističnega nazora. Mi vedno in povsod odklanjamo protiversko delo v kult. organizaciji in bomo tudi pri tej novi instituciji do sledno za popolno versko strpljivost in za pozitivno delavsko izobrazbo. V kolikor bo prosvetni odsek nudil sredstev: filmi, knjižnice, predavanja — vse mora biti v skladu z načeli, ki jih zastopamo. Zato naj se vse to delo prenese predvsem na delavske centre, in se le tem omogoči lepši in trajnejši razvoj.

»Krekova mladina« naj stopa po svojem začrtanem programu dalje in naj skuša s svojimi idejami prispevati kolikor moč pri prosvetnem odseku DZ, da ne bodo pridobili z njim samo materialistični socialisti, ampak v enaki meri tudi krščanski socialisti.

straliji popolnoma različni. Če bi hotel kdo iskati skupno formulo za zaščito narodnih manjšin, bi pomenilo, misel za zaščito sploh opustiti.

Praktična zaščita narodnih manjšin je mogoča le na evropski podlagi. Vsled tega je Panevropa nujen predpogoj za ustvaritev zaščite evropskih narodnih manjšin.

3. Mir in svoboda.

Brez svobode ni trajnega miru. Vsak pritisk ustvarja nevarnost eksplozije. Mir, kateri ima za podlago nasilje, je le premirje. Narodno nasilje je latentna vojna, katera more postati vsak čas akutna.

Večina vojn v 19. in 20. stoletju se je vodila pod imenom osvobodilnih vojn. Nemogoče je odpraviti vojne, če se ne spoznajo in uničijo njih vzroki.

Pritisk na narod, kateri se čuti stiskanega, je močnejši kakor vsaka državna pogodba. Pritisk na trideske prebivalce, kateri so se čutili stiskane, je bil močnejši, kakor vsi podpisi italijanskih državnikov v trozveznih pogodbah.

Kdor na to pozabi, pripravlja novo svetovno vojno. Kajti vojne in revolucije niso nikake politične bolezni, ampak samo znaki takih obolenj in posledice kroničnih krivic. Čisti pacifizem bi se moral torej obrniti v prvi vrsti proti vzrokom te bolezni, mesto proti njih simptomom.

Vsled tega se mora vsak, kdor hoče imeti evropski mir, boriti za pravice evropskih narodnih manjšin.

4. Notranji in zunanji imperializem.

Kjer je nacionalno nasilje, tam je kot nujna posledica tega nasilja tudi iredentizem. Noben demokratičen državnik ne more prepustiti svojih sorjakov onostran meje trajnemu nasilju in raznarodovanju, sicer se bo moral umakniti in bo od svojih naslednikov obsojen. Na drugi strani pa riskira državnik, kateri se v svrhu zaščite svojih sorjakov vika v notranjo politiko sosedne države, nove vojne. Vsled tega more in sme le nevtralna in nepristranska ustanova čuvati in izvesti zaščito narodnih manjšin: Panevropa.

Če ne pridemo do te evropske zaščite narodnih manjšin, se ne bo vojno razpoloženje v Evropi manjšalo, ampak bo rastlo. Nacionalni boji med večino in manjšino se ne bodo ustavili na meji. Zatiranje narodne manjšine onostran meje bodo uživale najprej moralno, potem politično in končno vojaško podporo. Tako se razvije to notranje politično vprašanje nujno v zunanje politično vprašanje.

Nacionalno nasilstvo pomeni imperializem v notranji politiki. Vodi pa logično in nujno k imperialistični zunanji politiki in s tem do vojne.

Švica ne bi nikoli mogla v svetovni vojni ohraniti svoje nevtralnosti, če bi tam nemška večina zatirala francosko in italijansko manjšino. Le svoboda na znotraj je tam zasigurala in rešila mir na zunanje.

5. Vzhodno evropski mejni problem.

Ozemlje, katero leži na eni strani med Nemčijo in Italijo, na drugi pa med Rusijo in Turčijo, pomeni Damoklejev meč za Evropo. Od tukaj je prišla zadnja svetovna vojna in more vsak čas dobiti izvor zopet nova svetovna vojna. Kajti na tem ozemlju biva več narodnosti, kakor v vsej ostali Evropi, z nedoločnimi mejami in z jako nacionalnostjo.

Meje, katere je tukaj ustvaril pariški mir, so krivične, toda krivične so bile tudi meje, katere so bile pred vojno.

Kajti na tem ozemlju so pravične meje nemogoče. Ne le vsled nacionalnih mešanih ozemelj in otokov, ampak predvsem vsled motivov, kateri so narekovali meje.

Historični, nacionalni, zemljepisni, gospodarski in strateški momenti so se kar naprej navajali, dokler ni nastala sedanja zmešnjava. Vsaka rešitev, ki bi bila pravična z ozirom na narodni moment, bi bila krivična z gospodarskega stališča in nasprotno. Istotako pomeni zgodovinska pravica neobhodno nujno zemljepisno-strateško krivico.

Vsak narod občuti krivico, katero utrpel, in upa na novo določitev mej. Toda vsako premikanje mej mora staro krivico nadomestiti z novo, mora zamenjati vlogo zatiralcev in zatiranih, mesto da bi vodilo do svobode, pravičnosti in zadovoljnosti.

Vsled tega je le edina pot iz te zmešnjave: Odstranitev meja. Vojaških z obveznimi razsodišči, gospodarskih s carinsko unijo, narodnih z resnično zaščito narodnih manjšin. Ta rešitev znači Panevropo. Vsaka druga rešitev pomeni vojno z zelo negotovimi (problematičnimi) izidom za zmage in premaganje.

6. Sprememba mej ali odprava meja.

Zahteva po mejni izpremembi mora voditi do narodnega zatiranja in nasprotno. Dokler se boji narodna država, da more v nekaj letih izgubiti svoje obrobne dežele, potem ljudskega glasanja, je pripravljena te dežele z vsemi sredstvi raznaroditi, da bi na ta način preprečila to izgubo. Na drugi strani pa krepi upanje na izpremembo mej iredentistično gibanje in s tem nekako opravičuje postojanje, ki vodi do zatiranja.

Dokler obstaja nacionalno zatiranje, gojijo zatiranci neomajno voljo, da se otresejo gospodarstva svojih zatirateljev in da se združijo s svojimi rojaki onostran meje. Tožba zatiranih bratov istotako krepi voljo onostran meje, da se spremenijo meje s silo.

Vsled tega je radikalna zaščita narodnih manjšin le tedaj mogoča, če počiva mejno vprašanje, in prostovoljno priznanje meja zopet le tedaj mogoče, če vlada onostran njih popolna svoboda. Zveza in medsebojno delovanje teh dveh problemov se mora vedno vpoštevati.

Ali mora nemški narod doprinesiti državi žrtev, t. j. dopustiti zatiranje nemških narodnih manjšin za ceno bodoče osvobodilne vojne — ali pa mora država doprinesiti narodu žrtev: za ceno zasiguranja narodnih manjšin proti zatiranju in raznarodovanju opustiti misel na združitev z njimi.

Nemčija se mora odločiti, ali je država več ali narod. Nikoli pa ne sme pozabiti, da so države minljive — narodi pa večni.

7. Vprašanje priključitve.

Vprašanje priključitve ne spada pod ta problem. Kajti v tem slučaju ne gre za spremembo mej, ampak za radikalno odpravo mej. Tako pan-evropeji kakor nemški nacionalci hočejo odpraviti nenaravno mejo med Nemčijo in Avstrijo. Nasprotstva so v metodi — ne v cilju. Cilj obeh je federativna združitev obeh republik. Vprašanje je le, če v Evropi ali proti Evropi.

Priključitev Avstrije in Nemčije k Panevropi pomeni indirektno priključitev Avstrije k Nemčiji v okviru Evrope. Le kdor ima na jeziku priključitev, v resnici meni pa izključitev, namreč izključitev vseh evropskih narodnosti iz nemško-avstrijske skupnosti, mora odklanjati Panevropo.

Pan-evropa in narodne manjšine.

V »Wiener Neueste Nachrichten« št. 175 je priobčil grof R. N. Coudenhove-Kalergi svoj Pan (vsa, cela) evropa-program z ozirom na odnos narodnih manjšin. Ker je ta program zelo blizu tudi nam, ga priobčujemo v celoti.

1. Usoda Evrope — usoda Nemčije.

Panevropa program zasleduje tri cilje: mir potom razsodišč; gospodarstvo po carinski uniji; narodna enakopravnost s pomočjo zaščite narodnih manjšin.

Ti trije cilji panevropskega gibanja pomenijo obenem zasiguranje nemške bodočnosti. Kajti Nemčija, ki leži kot popolnoma razorožena država med državami, ki so nasprotno do zob oborožene, potrebuje zasiguranje miru potom pogodb.

Nemčija, katera ima nadštevilo prebivalstvo in katera je brez kolonij, potrebuje izvoza in proste trgovine.

Nemčija potrebuje mednarodne zaščite narodnih manjšin, ker živi več milijonov Nemcev v Evropi kot narodna manjšina, katero ne more država ščititi pred krivicami.

Vsled izgube svojih kolonij je postala Nemčija bolj kakor prej in bolj kakor druge evropske velesile evropska država. Njena bodočnost stoji in pade z bodočnostjo Evrope.

Mir Evrope pomeni mir Nemčije; gospodarski porast Evrope pomeni porast Nemčije. Evropska zaščita narodnih manjšin pomeni prostost in zaščito nemških manjšin.

Vsled tega ni Panevropa le cilj evropske, ampak tudi nacionalni cilj nemške politike.

2. Panevropa in Zveza narodov.

Te tri programatične točke Pan-evrope se morejo izpeljati le v okviru Evrope, nikoli pa ne v okviru Zveze narodov.

Globoko in vedno naraščajoče nasprotstvo med Anglijo in rusko velesilo v Aziji skoraj onemogočuje zasiguranje svetovnega miru — dočim je zasiguranje evropskega miru mogoče na podlagi Panevrope.

Mednarodna svobodna trgovina je nemogoča toliko časa, dokler vlada današnja napetost med življenjskimi pogoji in meznimi razmerami v Ameriki, Evropi in Aziji. Toda evropska carinska unija je izvedljiva in je tudi edina rešitev evropskega gospodarstva pred zavojevanjem angleškega kapitalizma ali pa ruskega boljševizma.

Zveza narodov ni v položaju, da bi izvedla zaščito narodnih manjšin, ker so problemi narodnih manjšin v Evropi, Afriki, Aziji, Ameriki in Av-

8. Narodnostna, mesto teritorialna organizacija Evrope.

V evropski zvezi držav bodo naravne vezi močnejše kakor pa umetne meje. Evropsko gospodarstvo se bo organiziralo pod gospodarskimi, evropski narodi pa pod narodnostnimi vidiki. Trajni in neizpremenljivi elementi evropske skupnosti so evropski narodi. Pripadnost k gotovemu narodu bo v Panevropi odločivnejšega pomena kakor pa pripadnost k gotovi državi. Preko teritorialne organizacije in preko umetnih mej se bodo ustvarile naravne narodne organizacije v okviru Panevropie. Nacionalni princip bo avtomatično izpodrinil teritorialni princip, ko izgine vojna nevarnost in zaščitna carina. Potem bodo evropske državne meje ravnotako brezpredmetne kakor so danes deželne meje znotraj Nemčije.

9. Panevropa in nacionalni cilj.

Politika Panevropie je nacionalna politika za bodočnost. Za nacionalnega Nemca ste danes samo dve poti, da more rešiti narod iz tega položaja, v katerem se nahaja danes: ali se mora pripravljati na maščevalno vojno napram svojim sosedom, da more ustvariti državno mejo, ki bo identična z mejami nemškega občevalnega jezika — ali pa mora pripravljati Panevropo, katera bo nudila vsem Nemcem v Evropi narodno neodvisnost in združitev v mejah večje Federacije.

Prvi pot pelje k uničenju Evrope in s tem k uničenju Nemčije, katera bi bila tudi v slučaju zmage odvisna od večjih zapadnih ali pa vzhodnih velesil. Drugi pot pelje do rešitve Evrope in nemškega naroda, čigar usoda je za vedo zasidrana v usodi Evrope.

Vsak Nemec se mora odločiti ali za pot strasti ali za pot pameti, ali za Antievropo ali za Panevropo.

Političen pregled.

V parlamentu je zastalo vse življenje. Poslanci so šli domov, kajti s sejami je prenehal poslednji odbor, ki je razkrival globoko korupcijo. Pozornost politične javnosti se obrača na občinske volitve, ki se vrše v Srbiji. Stjepan Radić je v nedeljo imel shod na Grobiščkem polju, na katerem je med drugim nesramno napadel tudi Slovence.

Radić ljubljanskih dogodkov na Vidovdan je vlada sklenila razpustiti Orjuno v ljubljanski oblasti. Ta sklep je ljubljanski veliki župan mogel izvršiti šele po štirih tednih. Vse premoženje Orjune se je zaplenilo v korist države.

France Žužek:

Med viničarji.

(Vtisi z letošnjih majskih zborovanj.)

(Nadaljevanje.)

Viničar zasluži silno malo. Skoro je izključeno, da bi vsak posameznik plačal letno 60 Din za svoje glasilo »Pravica«. Organizacija pa, ki je ne veže in drži skupaj lasten list, je bolna na pljučih. »Slovenski gospodar«, ki ga imajo naročenega tudi viničarji, ni za zametati, ker je krščanski list, vendar je kot kranjski »Domoljub« bolj primeren za posestnike, člane naših »Kmetijskih zvez«. V bodoče bo treba vso stvar urediti tako, da si bodo bližnji viničarji naročali »Pravico« v skupinah po trije in več in da jo bodo dajali čitati tudi drugim. Kadar pa bi se nam posrečilo, zajeti vso viničarsko armado v enoten sindikat, tedaj bo »Pravica« prirejala lahko za viničarje posebne priloge. Viničar je gospodarsko popolnoma odvisen od svojega delodajalca. Znano pa je, da ima gospodarska odvisnost za posledico tudi nesamostojnost mišljenja. To — bi dejal — je ta hip še največja težava. Posestniki vinogradov ne zamude namreč nobene prilike, da ne bi odvrčali viničarjev od organizacije in od propagandnega dela. Ta ali oni se da prepričati, in tako se dogaja, da po nekod še ne more pro-

Vode počasi vpadajo. Nevarnost pred novimi katastrofami je minula. Poplave so napravile strahovito škodo. Porušeni je veliko vasi ob Donavi. Na polja je voda naplavila peska, lesa, pohištva in drugih pred-

Jugoslovanska strokovna zveza. Iz centrale.

Iz glavnega tajništva. — Glavni tajnik JSZ nastopi 2. avgusta dopust in ga bo za čas dopusta nadomeščal strokovni tajnik Peter Lombardo. Organizacije naj to upoštevajo. — Podpore brezposelnim. Organizacije naj nemudoma pošljejo izpolnjene priglasnice brezposelnih članov v smislu tozadevne okrožnice, ker se na poznejše prijave za drugo četrtletje ne bo mogoče ozirati. — Dopisovanje. Člani naj se v svojih strokovnih zadevah obračajo preko svojih skupin v prvi vrsti na tajništvo svojih strokovnih zvez, le-ta pa v zadevah, ki jih sama ne morejo rešiti, na glavno tajništvo JSZ. — V vednost. Načeloma nimajo neorganizirani delavci pravnega varstva od naše organizacije in se niti ne posreduje niti ne daje informacij neorganiziranim. JSZ odgovarja po svojem ustroju vsem strokam, zato naj se delavstvo organizira v naših vrstah, da bo upravičeno iskati v slučaju potrebe pomoči pri JSZ, katera je vedno storila za svoje člane vse, kar je bilo v njeni moči.

Zveza tovarniškega delavstva.

Prvi strokovni kongres tovarniškega delavstva v Trzinu. Načelstvo SZTD je dogovorno s svojo tržiško skupino sklenilo, da se 16. in 17. oktobra 1926 organizira v Trzinu na Gorenjskem »Prvi strokovni kongres tovarniškega delavstva«. Organizirane skupine in plačilnice so te dni prejele tozadevno prvo okrožnico, ki naj jo pazno preberejo in se po njej ravna v celoti. Program kongresa določa načelstvo z razširjenim odborom strokovnjakov. Organizacijo pa je prevzel poseben petčlanski kongresni odbor. Tržiška skupina bo skupno s tem odborom prevzela lokalno organizacijo v Trzinu in okolici. — Kongres bo splošen. To se pravi, da bo obravnaval pereča vprašanja, tičejo se celokupnega tovarniškega delavstva. Zato bodo prišli na kongres tudi zastopniki in zaupniki tistih tovarnen, v katerih delavstvo še ni organizirano. Priprav bo torej silno veliko. Treba je, da jih vršimo vsi vestno, previdno in s pametjo. Menimo, da bo ta kongres važen dogodek v gibanju slovenskega delavstva. — »Pravica« bo ta čas posvečala tovarniškemu delavstvu po-

metov. Ponekod gnije poginula živina, tako da se je bati kužnih bolezni. Pomoč, ki jo daje vlada oškodovancem, je zelo majhna in nezadostna.

Strokovna zveza rudarjev.

ODPRTO PISMO G. RUDARSKEMU NADSVETNIKU ING. STRGARJU.

Gotovo Vam je znano, g. rud. nadsvetnik, da so romale na naslov rudarskega glavarstva v Celju iz raznih revirjev TPD razne pritožbe, ki so dokazovale nečuvno postopanje raznih obratovodij napram delavstvu. Rudarskemu glavarstvu v Celju se na vse te pritožbe ni zdelo vredno niti odgovarjati, dasitudi so bile pritožbe pravilno kolekovane. Šele na osebno intervencijo nekaterih članov druge rudarske skupine iz Hrastnika je odredilo rud. glavarstvo na licu mesta preiskavo. Kako se je raziskavalo v Hrastniku, je znano. Rudarsko glavarstvo ni smatralo za potrebno, da bi poleg članov druge rudarske skupine zaslišalo tudi podpisanega tajnika, čeravno je ta pismo prosil za navzočnost. Menim, da je storilo s tem napako. Vso podrejenost pa je pokazalo rud. glavarstvo do TPD v Zagorju. G. rud. nadsvetnik, poslušajte, čemu? V soboto ste Vi zaslišavali v Zagorju prizadete rudarje. Še preden je bilo mogoče priti z Vami v razgovor, sem dobil vtis, da se Vam zelo mudi. Videlo se Vam je, da imate zelo malo časa. Na vprašanje, če smo navzoči sami rudarji, sem izjavil, da ne, pač pa da hočem rudarje, kot njihov strokovni tajnik, zastopati. Zdi se mi, da Vi, g. nadsvetnik, niste imeli tu nikakih pomislekov, ker ste pač vajeni teh stvari. Pač pa se je takoj oglašil g. rudniški ravnatelj g. Loskot in ponovno protestiral proti moji navzočnosti. Vam, g. inženir, sem sicer pojasnjeval, da smo pravilno registrirani, vendar je bilo vse zaman. Dejali ste, da, če protestira g. ravnatelj, seveda nič ne morete. Dovolite, g. nadsvetnik, da Vas vprašam samo par stvari. Povejte, na čigavo željo ste prišli v revirje? Ali na željo g. ravnatelja, ali na delavsko? Človek bi sodil, ker je prišel na postajo po Vas g. ravnatelj s kočijo, da na njegovo zahtevo. Vendar je stvar drugačna. Prišli ste, da poslušate delavce in njihove zastopnike. Njihov zastopnik sem pa tudi jaz. K Vam sem prišel, g. nad-

svetnik, na željo rudarjev. Povejte mi, g. nadsvetnik, rudarja, ki bi vprilo vsega uradniškega štaba upal žigosati razmere v revirjih! Ne vem, če ga boste našli, niti od druge skupine ne. Vsak se boji že pogleda svojega nadrejenega, ker ve, kaj pomeni. Naravno je, da se je tukaj g. ravnatelj bal človeka, kateremu se ne da do živega. In Vi, g. rudniški nadsvetnik, pa greste in se uklonite gospodu, kateremu bi lahko Vi ukazovali. Ali veste, da je Vaša avtoriteta trpela? G. inženir, to ni bilo prav in proti temu bomo protestirali. Če ne moremo več verovati v objektivnost naših oblasti, potem je konec. — Flisek Viktor, rud. tajnik.

Uradništvo in delavstvo izprevidava.

Ako opazujemo uradništvo in delavstvo brez razlike strankarske pripadnosti, vidimo, da se udeležuje in deluje izven službenega časa večino v organizacijah in društvi, ki nimajo za njegovo zaščito proti današnjemu izkoriščanju državnih kot privatnih podjetij prav nobenega smisla. Glavno je bilo dosedaj uradništvu in delavstvu, sodelovati v organizacijah, kjer se goji samo sport, tekme v tekanju, v skoku, suvanju krogel, metanju diska, v borenju itd. Iz statistike, ki jo prinašajo razni listi iz delovanja organizacij, je razvidno, kako uradništvo in delavstvo vseh strank in struj idealno in požrtvovalno deluje v narodnih in drugih izobraževalnih društvi. Ta statistika izkazuje veliko raznih predavanj in sej, kar izkazuje veliko aktivno bilanco za napredek današnje človeške družbe. Velike uspehe izkazuje v omejevanju pijančevanja, nemoralnem življenju, pohajkovanju od veselice do veselice, o gojitvi ljubezni do naroda in države in tako dalje.

Tako in enako čitamo v raznih listih, ki poleg gori navedenih uspehov pišejo o čezdalje večjih nemoralnostih, ki se gode, o propadanju človeške družbe, o vedno številnejših umorih in samomorih, slišanju o večmilijonskih sleparijah in goljufijah, vidimo čezdalje večje izkoriščanje uradništva in delavstva, vidimo, kako politični voditelji vodijo svoje pristase za nos, vidimo, kako se reducirajo in mečejo iz državnih in privatnih podjetij uradniki in delavci na cesto. Vidimo, kako brezmišlno pritiskajo uradništvo in delavstvo v službi. Vidimo na tisoče brezposelnih, ki nimajo ne strehe, ne obleke in ne koščka kruha, katerega mečejo drugi, ki žive v izobilju, v smeti. Vidimo, kako pritiskajo in izrabljajo one, ki so še po službah, da nadomestijo one, ki se

dreti organizacija, ker ni smisla in iskrene želje po njej med viničarji samimi. To mora pasti čimprej. Viničar mora vedeti, da ne bo upoštevan prej, dokler ne bo popolnoma organiziran in dokler delodajalci ne bodo prisiljeni, pripoznati strokovne zveze viničarjev kot edine zakonite zastopnice vseh viničarjev v vseh viničarskih vprašanjih in problemih. In gospodarji je viničarska organizacija zares nepotrebna. On je ne potrebuje. Njemu bo najbolj prav, da mu viničar za čim manjšo plačo dela. Viničar pa bo le po svoji organizaciji prišel do svojih pravic.

Še vse polno težav smo obravnavali pri tov. Husjaku s Petrom Rozmanom. V prijetni debati smo prišli do zaključka, da organiziramo za 7. in 8. december t. l. I. viničarski kongres v Ljutomeru, ki naj bi v glavnem obsegel tri kardinalne točke: V prvem referatu bi se poljudno razložila načela kršč. socializma, katera naj viničarji priznajo, se po njih ravna in jim obljubijo zvestobo. Drugi referat naj bi obsegal pregled vseh viničarskih vprašanj in naj bi iz njega sledile vse tiste zahteve, za katere se bodo viničarji borili v prihodnjih letih. Tretji referat naj bi na podlagi zemljevida in izkustev izdelal praktičen načrt, kako v najkrajšem času organizirati viničarje vseh treh okrajev: Maribora, Ptujja in Ljutomera. Poleg teh treh glavnih točk bi se

lahko obravnavale tudi druge reči. Potrebno je, da na kongresu naglasimo svojo pripadnost h kršč. socializmu. Viničarski organizator je že sedaj v vedni nevarnosti, da mu izvestni krogi očitajo propagiranje komunizma pod krinko krščanstva, da raznašajo govorce te in one vrste, da ga žigosajo za boljševika, anarhista in ne vem, za kaj še vse. To samo zato, da ljudi odvrčajo od organizacije. Svoje gospodarske zahteve moramo postaviti, da jih utemeljimo in razširimo do zadnje koče. Ne samo vsak viničar, vsaka viničarka, vsaka viničarska deklica in fantek bo moral vedeti zahteve svojega stanu na pamet, da bo na ta način cela armada dobila enotno voljo in enotno hotenje. Praktičen načrt pa nam je tudi potreben, zakaj zdi se, da vendarle gremo iz težav ven in da se vendarle bliža čas, ko bodo viničarji mobilizirali in pokrenili svojo armado na pohod.

Z vsemi sem govoril, ki so prišli v pošte, in pri vseh sem videl toliko iskrenosti, uvidevnosti in širokogrudnosti, da se prav nič ne bojim tistih dni, ko bo stalo viničarsko vprašanje na zeleni mizi slovenske javnosti. Dobro vemo, da je to vprašanje eno najtežjih. Dobro pa vemo tudi, da se da rešiti. Seveda ne na ta način, da bi ena stran imela vse: organizacijo, denar, ves vpliv na merodajnih mestih, druga pa ničesar. Zbrati je

namreč treba viničarje najprej v enotno nepremagljivo fronto, nato pa bo prišlo vse ostalo na vrsto. — Odločil sem se, da bom to misel podaril drugi dan pri viničarskem manifestacijskem zborovanju pri Sv. Miklavžu po rani sv. maši.

Razgovor s tov. Rozmanom in Husjekom v Slamnaku je bil tako iskren, da smo si postali pravi prijatelji. Bodisi že kakorkoli: Mi bomo naprej kovali. Nasprotniki morajo biti, če ne je dolgčas.

Sv. Miklavž. — Ljudsko petje.

Ko sem se dne 2. maja zgodaj zjutraj prebudil iz sna, me je zunaj pozdravil krasen, jasen, topel majski dan. Hitro vodo čez obraz, glavnik v lase, komat-ovratnik za vrat, krtačo preko čevljev — in že smo korakali med vinogradi po globoko zasekanih kolovozih proti eno uro oddaljenemu Sv. Miklavžu pri Ormožu k prvi sveti maši; rana sv. maša ji pravijo tam. Med potjo me je iznenadil visok križ, še ves okrašen z nekoliko uvelim cvetjem. Ob takih križih se vrši v viničarskih krajih na vüzem, na veliko soboto, blagoslov mesa. Saj drugače ni mogoče. Vasi ni — koliko duhovnikov pa bi moralo biti, da bi obšli vse raztresene viničarske koče in blagoslovili velikonočni žegen! Zato okrase križe, prinese s holmov žegen, duhovnik pa opravi obred kar na prostem.

vsled dolge brezposelnosti in bede udajajo raznim zločinom. Vidimo, kako se množe deložacije samo delavskih družin in kako se njim uničuje še tisto revno imetje, ki so si ga z veliko težavo pristradali. Vidimo razkošje v obleki, stanovanju ter preziranje delavca ter onih, ki hočejo, da imej tudi delavec svojo pravico in svoje mesto v človeški družbi.

Uradništvo in delavstvo, ki se mu odtegujejo plače, ogorčeno gleda na tiste, ki so ga varali ter odtuževali od strokovne organizacije, kjer je njegova edina zaščita, prihajajo do spoznanja, da je med onimi, katerih lastnina je samo delo, potrebno bratstvo in enakost v strokovni organizaciji.

Tedenske novice.

Delavski tabor. Na Prtovcu v selški dolini se vrši na dan Marijinega vnebovstajanja, 15. avgusta, velik delavski tabor. Ob 7 zjutraj v cerkvi Matere božje na Prtovcu sv. maša, nato pa delavsko zborovanje, na katerem bosta govorila tov. Jože Gostinčar in narodni poslanec tov. dr. And. Gosar. Tabor bo za delavstvo velike važnosti in so vabljeni vsi delavci iz cele selške doline in okolice Ratitovca. Po taboru bomo naredili izlet na Ratitovec h Krekovi koči.

Sovjetska Poljska. Sovjeti so sklenili, ustvariti še eno republiko, i. s. Poljsko. 1.200.000 Poljakov, ki bivajo na sovjetskem ozemlju, se bo zbralo v to svrhu v jugozapadni Podoliji: v okrajih Kamenec, Proskurov, Mogilev, Vinica, Bar, Jampolj i. dr. Poljska manjšina biva tam že od nekdaj, kar kaže do 200 katoliških župnij. Ostale manjšine iz notranjosti Ukrajine se zdaj morajo preseliti v omenjene obmejne okraje in njim naredijo prostor Malorusi, ki se izselijo v notranjost Kijevščine. Na ta način bo nastala ob reki Zbruč blizu državne meje komunistična poljska republika. Predlanskim so ustanovili komunisti na isti umetni način romunsko republiko ob Besarabski meji.

Proslava 25 letnice obstoja električne cestne železnice v Ljubljani. Ljubljanski tramvajski uslužbenci praznujejo dne 31. julija in dne 1. avgusta svojo 25 letnico po sledečem sporedu: Dne 31. julija 1926: Ob 21. uri: Mirozov. (Odhod od remize na glavni kolodvor.) — Ob 22. uri: Po zdravni večer na čast vsem gostom v Mikličevem hotelu v Kolodvorski ulici. — Dne 1. avgusta: Ob 9. uri: Kongres vseh uslužbencev elektr. cestnih železnic Jugoslavije v veliki dvorani Mestnega doma. — Ob 16. uri: Ljudska veselica v vseh prostorih Mikličevega hotela s sledečim sporedom: 1. Bogat srečolov; 2. šaljiva pošta;

3. petje; 4. ples. Pri ljudski veselici sodeluje železničarska godba »Sloga«. Vstopnina 5 Din. — K obilni udeležbi vabi najvljudnejše odbor. — Veselica se bo vršila ob vsakem vrenju.

Društvo diplomiranih babic. (Pojasnilo uredništva.) Vaše poročilo v zadevi zapacanega poroda v rodbini Ivana Putre, Hornberg 29 pri Kočevju, si pri svoji najboljši volji vendarle ne upamo priobčiti, ker je še vedno dana možnost, čeprav majhna, da prizadeta ženska ne more biti kazensko zasledovana, odnosno kaznovana. Novi tiskovni zakon je v tem oziru tako strog, da si s prezgodnjo objavo omenjenega poročila lahko nakopljemo sitno in tako drago tožbo, da bi jo le pretežko občutili. Če smo pa prav obveščeni, je cela stvar itak že pred sodiščem. Prosimo Vas vljudno, da blagovolite počakati izida sodne preiskave, o kateri nas blagovolite obvestiti, nakar Vam bomo ustregli radi volje. Menimo, da nas razumete. Na ta način, mislimo, ravnamo najbolje.

Tudi strokovno delovanje.

Kakor je našim tovarišem bravcem znano, sta se volitev v »Delavsko zbornico« udeležili tudi bivša »Narodna socialna strokovna zveza« in bivša »Samostojna delavska strokovna unija«. Po volitvah sta se ti dve organizaciji združili v tako zvano »Narodno strokovno zvezo«. V »Delavski zbornici« imata skupaj 7 delegatov. Glavni činitelji v tej delavski strokovni organizaciji so gg. Rudolf Juvan, dr. J. Bohinc, ravnatelj OUZD v Ljubljani, in pa naš dobri sotovariš Vladimir Kravos. Ti gospodje organizirajo sedaj delavstvo popolnoma strokovno, se za politiko ne brigajo in so zelo vneti za to, da pribore delavstvu v sedanjih časih kar najboljše plače. Časi so seveda hudi, zato je treba delavstvo organizirati resno. Da postavimo svojim tovarišem bravcem za zgled in vzor, kako je treba delavstvo strumno organizirati, jim citiramo samo sledeči sestavek iz »Nove Pravde«, šte. 29 od 24. julija 1926:

»Logatec. Podružnica SSD »Unije« je priredila 11. t. m. svojo prvo vrtno veselico, ki je kljub dežju prav dobro uspela. Da je naša prva javna prireditelja dobro potekla, se imamo v prvi vrsti zahvaliti vrlemu in agilnemu godbenemu odseku prostovoljnega gasilnega društva v Cerknici, ki je že v Gor. Logatcu zaigral par lepih komadov in s tem privabilo mnogo množico na našo veselico. Ko izrekamo zahvalo, moramo to godbo vsem društvom priporočati. Dalje se moramo zahva-

liti delegatu osrednjega vodstva tovarišu dr. Joži Bohinju, ki je prihitel na našo prireditev ter nas s prelepim govorom navdušil za delo v naši podružnici. Zahvaliti se imamo tudi sledečim gg., ki so vsak na svoj način pripomogli do čim lepšega uspeha naše prve prireditve, in sicer gg. Hodniku, Šmucu in njegovi g. materi, Andreju Gostiši, Jožetu Javorniku, Ivanu Urbasu, gđ. Francki Javornikovi, g. Igličevi, Hodnikovi, Škrlu, Pintarju, pivovarni Union (!), prostovoljnemu gasilskemu društvu v Dol. Logatcu in vsem ostalim cenjenim darovalcem. Vsi, ki so nam pomagali, naj prejmejo našo iskreno zahvalo in zagotovilo, da jih ne zabimo. Naša podružnica bo šla po tej uspeli prireditvi takoj na delo in ima že v nedeljo 25. t. m. ob 10 dopoldne v prostorih gostilne pri Šmucu članski sestanek, na katerem poroča strokovni tajnik NSZ tov. Vladimir Kravos iz Ljubljane, ki bo razvil program našega bodočega dela in poročal o stanju delavstva. Istega dne popoldne se vrši izlet na Vrhniko. Točno ob 1 zbirališče pred hotelom »Kramar«, odkoder bo pešizlet na Vrhniko k Močilniku. Pri izletu bo na razpolago voz. Izleta se udeležijo tudi naša godba. Na Vrhniki se pridružijo izletnikom tudi tovariši Vrhniki in se podajo k velezanimivemu Močilniku, kjer je izvirke Ljubljane. Izleta se udeležijo tudi naš strokovni tajnik, ki nam bo tudi med potjo povedal kaj zanimivega iz delavskega življenja. Prihitite v velikem številu na izlet in ne pozabite na nedeljski sestanek.

Tako! Menimo, da zadostuje. Slovensko delavstvo je lahko potolaženo, kajti približal se mu je čas odrešenja. (Podčrtavalo uredništvo.)

Dopisi.

Jesenice. Preteklo nedeljo je obhajal jeseniški »Orel« svojo dvajsetletnico.

Dolga je ta doba, polna veselja, pa tudi trpkih razočaranj. Iz industrijskih Jesenic je poletel »Orel« po celi Sloveniji, nesoč katoliške ideje med brate Hrvate. Daj Bog, da bi ga vzljubili tudi naši bratje Srbi, kot so ga tako toplo vzljubili celo naši severni bratje Čehi, ki nikdar ne bodo pozabili duše Orlovstvu, našega nepozabnega Kreka. In trebalo je za Slovenijo trdih jeklenih značajev, da rešijo naše delovno ljudstvo iz krempljev liberalizma. To ljudstvo je potrebovalo jeklenih voditeljev, ki se morejo vzgojiti le v disciplini in trdem delu. Zato je šel naš Krek in posvetil Orlovstvu vse svoje moči, ki jih je imel samo on s svojimi takrat redkimi sovrstniki.

Dvajset let trdega dela je preteklo! Ali smo na višku? Kaj nam naravnost vsiljuje današnja doba brezverstva in materializma? Še hujše in trše delo, predvsem pa v industrijskih krajih, da ne pogine seme, ki so ga sejali naši predniki. Iz stisnjenih Jesenic do črnih Trbovelj, iz Zagorja v žalostno Kočevje naj poleti nov duh, da vzdrami delavstvo iz mrtvila in mu da novih smeri! Zato je pač najbolj poklican Orel, ki naj vzgoji može-voditelje, ki bodo razumeli glas našega Kreka: »Delavstvo organiziraj se stanovsko, da se rešiš dobro organiziranega kapitala!« Prevladuje mnenje, da je vseeno, kje se bodo vzgajali bodoči može. Baš to je koščljivo vprašanje, ki ga morajo rešiti voditelji naših kulturnih organizacij.

Nam se zdi, da se ne vrši vse tako kot bi delavci radi, zato je treba, da tisti, ki vodijo Orla, zvejo naše misli in ne pozabijo okrožnice velikega papeža Leona XIII., da treba organizirane protisile brezobzirnemu kapitalu, ki hoče zamoriti vse, kar se mu slepo ne pokorava.

Vmes so tudi naša pevska načela, ki kličejo: »Ne kradi!« Odtod vsa jeza kapitalistov proti veri, katera jih neprestano spominja na krivice, ki jih prizadevajo delovnim stanovom, smatrajoč posameznika za mrtev mehanizem, stroj, ki se kratkoma zavrne ko ni več za rabo!

Torej k resničnemu delu, vsi mladci, po dvajsetletnem obstanku, k nalogam, ki so trde in neizprosne, kot je trdo tudi naše življenje, in uspehi ne bodo izostali.

»Orel« je pa tudi poklican vsaj v industrijskih revirjih, da gre na roko našim mladim »Krekovcem«, ki so zastavili vse svoje delo in energijo med delavci. Proč s predsodki, proč z ljubosumnostjo, ki se pojavlja! Proč s tisto pikrostjo, ki se loteva naših vrst! Roko v roki pojdemo na barikade v boj, ki je neizogiben! Delujmo v vseh svojih ustanovah! Zavržimo načela materializma, ki se nas loteva, in ustvarjamo tisto občestvo, kot ga nas uči krščanski socializem, ki je temelj tudi orlovski organizaciji!

Če bomo storili to, vedimo, da vršimo veliko apostolstvo po zapovedi »Ljubi bližnjega!« Kdor pa tega noče umeti, vedimo, da ni več daleč čas, ko bo to moral zapopasti, pa najsi bo iz katerikoli vrst. Torej z jasnim čelom in z zavahanimi rokami pojdemo proti svoji bodočnosti! Kar je gnilega, bo odpadlo samo. — Kovanar.

Jesenice. V torek smo spremili na pokopališče na njegovi zadnji poti svojega člana, 72 letnega Martina Tušarja, ter ga izročili materi zemlji,

V. Pitako:

Janez Krek.

(Hermann Wendel: Aus dem süd-slawischen Risorgimento.)

(Nadaljevanje.)

Nemški veletrgovci je na vsak korak davil malega slovenskega kramarja in obrtnika, nemški podjetnik je izkoriščal slovenskega delavca in tudi mlado in revno slovensko izobraženstvo je bilo v državnih in privatnih službah neprestano ogroženo po nemški konkurenci. Na Primorskem in v Istri je v istih razmerah zastopal mesto Nemca — Italijan.

Da je jugoslovansko gibanje le del socialne revolucije, so spoznali že l. 1848. kmetje grofa Auersperga, ki so na njegovo vprašanje iz bližnjega cerkvenega stolpa vihrajočo »slovensko trikoloro« smatrali za veselo znamenje, da je odpravljena tlaka in desetine. Pa tudi misel, da bi se združili vsi gospodarsko slabi, da se postavi jez proti nacionalnemu pritisku gospodarsko močnejših, je bila že v začetku 70. let prav živa in je tudi »Slovenski narod« povdarjal pomen obrti in prometa za Slovence. Zanimivi so prav tako poskusi Mladoslavencev dr. Vošnjaka, da bi s posojilnicami po češkem vzorcu spodmaknil tla nemškemu kapitalu. Toda šele pri Kreku se je res spremenilo v stvarno dejanje spoznanje, da je treba dvigniti ljudstvo socialno in kulturno, da se kot krona

vsega doseže politična zavednost. On je začel mase, ki so po Stritarjevih besedah tičale v fevdalizmu, hlapčevstvu in ultramontanstvu reševati teh nadlog in kot čudežni ključ za prihodnost mu je bil pojem organizacije. Že v kratkih mesecih, ko je po povratku z Dunaja deloval kot kaplan v Ribnici je zbiral ob nedeljah delavce, h koristnim pogovorom in ko je bil še isto leto 1894. prestavljen na stolnico v Ljubljano in bil tridesetleten imenovan za profesorja teologije v ljubljanskem semenišču, je imel pred seboj popolnoma prosto polje za delo. Ob nedeljah je predaval delavcem in jim nudil mnogo zabavnega ter jih izobraževal. »Strokovno društvo tobačnih delavcev«, eno prvih svoje vrste, čeprav je bilo »Društvo tiskarjev« ustanovljeno že 25 let prej, je bilo seme poznejše mogočne »Jugoslovanske strokovne zveze«. In z zborovanjem 169 delavskih zastopnikov, ki ga je vodil Krek v jeseni 1895, se je začela zgodovina »Slovenske krščanske socialne zveze«, ki je končno obsegala 476 društev s približno 42.000 člani. Poleg tega je osnoval v Ljubljani delavsko konsumno društvo, ki je od svojega ustanovnega leta 1895 pa do 1917 pomnožilo svoje člane od 57 na 1544 in zvišalo svoj promet od približno 13.000 na 1.250.000 — in delavsko stavbno društvo je v teku let postavilo preko sto stanovanjskih hišic, ki snežnobe, obdane s prijaz-

nimi vrtilčki naznanjajo tujemu opazovalcu, da je umazanija in nemarnost orienta odtod za vedno pregnana.

Z združnim združevanjem za nabavo sirovin, strojev in drugega orodja, kakor tudi s prodajo produktov je skušal Krek tudi zamirajočemu obrtništvu vliiti sveže krvi in nove življenjske moči. Na taki podlagi je ustvarila njegova volja veletrgovstvo v St. Vidu nad Ljubljano, ki je celo dobilo naročilo za opremo nekega hotela v Aleksandriji, tovarno za sita v Strazišču, ki je razpečavala svoje izdelke po Nemčiji, Rusiji in balkanskih deželah, tovarno za slamnike v Domžalah in z elektriko obratujočo žebljarno v Kropi, ki je v glavnem proizvajala žeblice za železniške pragove.

Da bi pridobil pretežno večino Slovencev, kmetstvo ljudstvo, je napel Krek res vse sile. Že leta 1894. je slikal pod svežim vplivom Vogelsangove žalostne položaja malega kmeta v »Črnih bukvah kmečkega stanu«. Skoraj pa je zavihal rokave, da prenese temeljni stavek, da tukaj posameznik ni nič, ampak vse skupnost, s papirja v resničnost. Njegovo delo in trud sta prepregla vso slovensko deželo z veliko in gosto mrežo zadrug. Iz posojilnic, rajfajznovk, si je mogel kmet poceni izposoditi denar in se iztrgati krempljem oderuhovim; pri drugih zadrugah zopet je lahko dobil žito za posev, poljedelsko orodje in živinorejske, vinogradniške in čebelarске

zadruge so mu pomagale njegove pri-delke z dobičkom prodati. Medtem ko je v dvajsetih letih pred Krekovim nastopom nastalo le par ducatov zadrug, se je zvišalo njih število med leti 1894—1912 na 567; bile so združene v »Gospodarski zvezi« in »Zadrugni zvezi«, ki je imela 1900 pet milijonov, 1910 pa že 116 milijonov prometa. Da se poglobi misel združništva, je bila na Krekovo pobudo državno ustanovljena zadruga šola, prva v Avstro-Ogrski in za ono v Darmstadtu druga v Evropi. Živo je tudi občutil pomanjkanje kmetijskih šol za ženski spol po zgledu zapadnih držav Amerike in je radi tega zahteval od vaških učiteljev znanja v vrtarstvu, mlekarstvu in perutninarstvu, da uče kmetška dekleta, ker je bil prepričan, da narod z gospodinjstvo izobraženimi ženami ne bo nikdar propadel.

Glavni predpogoj za gospodarsko povzdigo mu ni bila samo izobrazba razuma in ni pričakoval konca težkoč, pod katerimi je trpel njegov narod, samo od razširjenja splošnega znanja, ampak nasprotno kot voditelj dunajskih krščanskih socialcev dr. Lueger, ki je nekoč banalno rekel, da smatra, da so stare mamke učenejše, kakor pa vsi doktorji — je bil Krek tem bolj prešinjen nazona o vrednosti prave izobrazbe, kakor med vsemi Slovenci gotovo ni bil nihče bogatejši na duševnih dobrinah od njega.

kjer ni viharja in težav, želeč mu, da uživa v večnosti to, kar mu svet ni mogel in ni hotel dati: Večni mir! Naše globoko sožalje njegovi soprog in sinu ter vsem ostalim!

Najbolj žalostno je dejstvo, da je mož pri tako visoki starosti moral še v tovarno. Umrl je med potjo, naslonjen na bližnje obzidje. To kriči po ureditvi starostnega zavarovanja, ker tako star mož je vendar zaslužil, da prebije svoje življenje v miru. »Pravilnik o bratovskih skladnicah«, ki ga je izdal bivši minister za šume in rude dr. Gregor Žerjav pred zadnjimi volitvami, je za nas »krpucalo«. Popravite krivico, ki ste jo storili najrevnejšim med reveži, vi merodajni činitelji!

Huda jama. Naša skupina ima v nedeljo, dne 1. avgusta po rani maši ob pol 8. uri zjutraj v gostilni Ane Plaznik v Laškem članski sestanek. Na sestanek pride tajnik iz Zagorja. Tovariši, storite svojo dolžnost, udeležite se sestanka!

Huda jama. V soboto 17. julija popoldne ob štirih je v Tremerjih požar uničil 4 poslopja. Gasilna društva so prihitela iz vseh krajev ter omejila ogenj, da se ni razširil na bližnja poslopja. Zažgali so otroci.

Vič. P. Engo Klasine izstopi iz frančiškanskega reda in odide kot svetni duhovnik na Hrvaško pod zagrebško nadškofijo. Vič bo z njim izgubil mnogo.

Vič. Iz občinskega gospodarstva. Občinski odbor je sklenil, da naj se zasadi Tržaška cesta z akacijami po vzoru Bleiweisove ceste v Ljubljani. Zamenja se knezoškofijska njiva z njivo, ki je za zidanje hiš pripravnejša. Načrti in proračun za vodovod bodo v kratkem izgotovljeni. Pri zadnji seji se je izvolil 3 članski odbor, ki naj pripravi vse potrebno za ustanovitev meščanske šole na Viču.

Vič. Kopanje v Malem grabnu je na nekaterih krajih precej nevarno iz razloga, ker se nahajajo na nekaterih krajih v sredi vode razni štori in korenine, ki se v sedaj večinoma kalni vodi ne vidijo, ter bi se v zadnjem času par kopalcev vkljub temu, da so plavači, kmalu ponesrečilo, ker so prišli med razne šture in korenine, izpod katerih je vsled precej narasle in deroče vode težko priti. Bodite pri kopanju previdni, starši pa naj ne puščajo otrok ob vodi brez nadzorstva!

Iz Zagorja ob Savi. Pretekli teden smo imeli pri nas v Zagorju g. rudniškega nadsvetnika ing. Strgarja. Gospod je prišel, da si ogleda kričeče razmere, ki vladajo tukaj. Cela razprava se je vršila v rezidenci g. ravnatelja v navzočnosti vseh gg. obratovodij. V kakšnem položaju so bili vsled tega delavci, razume vsak, ki ve za številne redukcije pri TPD. Nič ni torej čudno, če je morda g. ing. Strgar odnesel vtis, da je Trboveljska družba ena izmed najbolj poštenih na svetu, njeni rudarji pa največji nezadovoljenci. Mi bi g. inženirju svetovali sledeče: Če hoče videti krivice, naj pride med delavce pri delu. Brez vsake nevarnosti lahko pusti g. ravnatelja v pisarni. V jami bo videl gospod, kaj uganja družba. Dokler se bo pa rudniški nadsvetnik družbi že vnaprej napovedoval, bo ta marsikakšen nedostatek pravotrasno odpravila. Takih komisij pa si delavci ne žele več. — G. rudniški ravnatelj je zadnjič dejal, da ne pozna naše rudarske organizacije. Mi g. Loskotu tega ne moremo zameriti, ker dobro vemo, da so pri nas ljudje, ki bi najraje videli, da bi obstojala samo Žerjavova Orjuna. Sicer bomo pa že tudi mi skrbeli, da nas bo gospod še spoznal.

Agitirajte za „Pravico“!

Sodba o krščanskih delavskih strokovnih organizacijah.

Ravnatelj mednarodnega urada dela, Albert Thomas, je na 8. konferenci dela zavzel svoje stališče napram krščanskim strokovnim organizacijam kakor tudi napram zahtevam 3. kongresa mednarodne zveze kršč. strok. organizacij. Priobčujemo njegovo stališče dobesedno, ker je, dasiravno je Thomas socialni demokrat, čisto v nasprotju s podtikanji in sumničenji, ki jih razširjajo socialni demokratje o krščanskih strokovnih organizacijah, in ker prizna Thomas delovanje kršč. soc. strokovnih organizacij prav tako kot delovanje rdečih. Njegova izjava se glasi:

»Taista vera v bodočnost in v uspešnost mednarodne zakonodaje (kot se je ugotovila pri amsterdamski internacionali) prešinja krščanske strokovne organizacije. Tako mednarodna zveza, različne strokovne internacionale kakor tudi centrale posameznih držav so očitovale neprestano jasno in odločno rastoče zanimanje za mednarodne socialne probleme. Pomen konvencij in predlogov se v vrstah kršč. strokovnih organizacij na splošno omalovažuje manj kakor pa v socialnodemokratskih krogih. Noben kongres kršč. soc. delavstva ni zamudil izraziti želje, da se ratifikacije izvrše promptno in v celoti. Tretji kongres njihove mednarodne zveze, ki je zboroval od 15. do 19. septembra v Lucernu, je sprejel v prid osemurnega delovnika izvrstno sestavljeno in odločno resolucijo. Stranke, ki stoje v politiki za kršč. sindikati, kot n. pr. nemški centrum na svojem zadnjem kongresu v Taslu, so sprejele enoglasno sklepe v prid konvencij mednarodnega urada dela.

Stabilizacija članstva in agilnost v gibanju kršč. strokovnih organizacij nam jamčita za vrednost le-teh. Želimo, da si jih ohranimo in vsak dan bolj zagotovimo. Večkrat sem rekel v svojem poročilu, da je naša želja, krog mednarodne delavske organizacije zbrati vse sile delavskih gibanj, ki se brigajo za delavsko varstvo in za napredek delavstva.

Splošno znano pa je, da so krščanske strokovne organizacije na že omenjenem kongresu predložile celo vrsto pritožb, nanašajočih se na njihovo zastopstvo v mednarodni organizaciji dela. Že na zadnjem kongresu se je holandski delegat g. Serrarens pritoževal o tem. V Lucernu so sklenili, da bo mednarodna zveza kršč. strok. organizacij zavzemala svoje stališče napram mednarodnemu uradu dela od slučaja do slučaja, dokler se ne bodo upoštevale pravične zahteve krščanskega strokovnega gibanja.

Potrebno je, da se enkrat jasno in točno povemo svoje mnenje. Ravnateljstvo mednarodnega urada dela bo vedno storilo vse, kakor je to delalo tudi v preteklosti, kar je v njegovi moči, da zagotovi krščanskim strokovnim organizacijam tisti vpliv in avtoriteto, ki jim gre po njihovi moči in kot jo zaslužijo po sodelovanju na naši skupni stvari. Dejstva, bodisi pri strokovnjakih, bodisi v zastopstvih po komisijah, bodisi pri pospeševanju nadaljnjih medsebojnih zvez dokazujejo, da so bila naša prizadevanja uspešna. Da pa dobé kršč. strokovne organizacije po svoji moči zastopstvo v upravnem svetu mednarodnega urada dela (kajti tudi za to gre), je potrebno, da se sporazumejo z drugimi strokovnimi organizacijami, ali pa se mora izpremeniti poslovnik konferenc, če ne celo mirovna pogodba. V

enem kot drugem slučaju je ravnateljstvo mednarodnega urada dela brez moči. To more delati samo na to, da se v smislu smernic, po katerih mora delati, zbere krog mednarodnega urada dela vse sile v prijateljskem sodelovanju, pospešujoč na ta način smoter uradu.

Tako torej Albert Thomas. Izjava je proti koncu sicer nekoliko cinično-diplomatična, vendar dostojna in kar je glavno: priznava pravilno delovanje kršč. strokovnih organizacij. To izjavo naj bi si slovenski socialni demokratje in komunisti, ki so si baš zadnje tedne drznili grdo lagati o »Jugoslovanski strokovni zvezi«, vtaknili za klobuk in se iz nje česa naučili.

Brezalkoholna produkcija, Ljubljana, Poljanski nasip 10-I pošlje vsakemu naročniku »Pravice« zanimiv cenik brezplačno. Zahtevajte ga takoj, ne bo Vam žal!

Krekova mladina.

Trbovlje. Naša podružnica »Krekove mladine« se od dne do dne bolj razvija in napreduje. Dan za dnem prihajajo novi člani in članice, kar je znak, da bo naša organizacija kmalu močna. Naša mladina je uvidela in se zaveda, da ji je izobrazba potrebna. Prosimo pa tudi tovariše in tovarišice vseh podružnic, da pridno agitirajo med našo ostalo mladino, katere je še danes prepuščena vetrom in valovom življenja, kjer tava po gozdnih in obcestnih jarkih ter se končno izgubi v vrtincu, iz katerega ne najde izhoda. Zato je naša sveta dolžnost, da jih pritegnemo v naše vrste ter iz njih vzgojimo prave borce za ideje krščanskega življenja. Ker le ta pot nas bo pripeljala v boljšo bodočnost. Prosimo dalje tovariše drugih podružnic, da se še nadalje oglašajo v »Pravici« kakor dosedaj. To velja zlasti za »Krekovo mladino« iz Hrastnika, ki se naj bolj pogosto oglašava v listu. Vsi na delo, da bo dober uspeh imelo!

Iz centrale. Krekova mladina Trbovlje in Strokovna zveza rudarjev priredita dne 1. avgusta skupen izlet na goro Kum nad Trbovljami. Vabita se podružnici Krekove mladine Hrastnik in Celje, kakor tudi vse ostale, da se v čim večjem številu odzovejo vabilu na ta izlet. Vabljeni tudi prijatelji našega delavstva in mladine! Na gori bo delavsko-mladinski tabor in prosta zabava. Sv. maša na Kumu! V slučaju skrajno slabega vremena se izlet preloži na nedoločen čas.

Krekova mladina, podružnica Ljubljana. Opozorjamo člane in članice na nedeljski izlet na Kum nad Trbovljami. Odhod iz Ljubljane glavni kolodvor ob 5.26 zjutraj, prihod v Trbovlje ob pol 7, nakaš sledi skupen odhod. Nasvidenje!

Trbovlje. »Krekova mladina« in Strokovna zveza priredita v nedeljo, dne 1. avgusta izlet na Kum. Člani ene kot druge organizacije se vabijo, da se tega izleta udeležijo vsi do zadnjega. Vabljeni so tudi člani organizacij iz Zagorja in Hrastnika, kakor tudi vsi somišljeniki in prijatelji. Odhod s postaje Trbovlje ob 7 zjutraj. Ob 10 dopoldne sv. maša, po maši pa tabor. V slučaju slabega vremena se izlet preloži na nedoločen čas.

Za žene in dekleta.

Da bo kuhano maslo dolgo časa okusno in dišeče. Ako hočemo večjo množino masla dalj časa shraniti, ga nalijemo, dokler je še gorko, v posodo ter počakajmo, da se ohladi. Sedaj pa razpustimo v ponvi nekoliko sladkor-

ja in ga vlijmo na vrh masla. Neko-liko masla se seveda raztaja vsled gorkote stopljenega sladkorja in na- pravi nekako skorjo, katere zrak ne more predreti. Posoda naj se dobro zapre in postavi na suho in hladno mesto, kjer obstoji varno dolgo časa. Kadar se začne maslo rabiti, se naj- prej odlušči na vrhu sladkorna skor- ja, ki je otrokom prava slaščica.

Kako trdo meso mehko skuhaš? Da trdo meso mehko skuhaš, prilij, ko se je meso v loncu spenilo, neko-liko žganja ali ruma (na 4 kg 1 žlico). Najbolj trdo meso postane mehko ter nima nobenega okusa po žganju.

Da se mleko ne prismoči, naj se ne dene nikdar vreti v suho posodo, ampak v lonec ali kozico, v kateri je bila dalje časa voda, ali pa v tako po- sodo, ki se je poprej dobro namočila v vodi.

Razno.

Zlata je danes na zemlji, kot ga izkazujejo banke, za 9 milijard dolarjev. Amerika, finančni minister sveta, ga ima skoro polovico, čez 4 milijarde, od 1. 1913. pa do danes je obogatela za trikratno vrednost.

Avtomobilske nesreče v Ameriki. Vsled neprevidne vožnje z avtomobili v Ameriki je bilo leta 1925. ubitih 25.000 ljudi, 750.000 pa težje ali lažje poškodovanih.

Zlato in srebro, ki je bilo potopljeno z ladjo vred vsled nesreče na morju blizu francoske obale, name- ravajo sedaj dvigniti. Leži 100 m glo- boko, skupna vrednost znaša poldrug milijon angleških funtov. Torej je že vredno veliko stroškov, ki jih bo ak- cija zahtevala.

Stolp v Pizi je svetovno čudo. Za- čeli so ga zidati l. 1174. Kmalu že ob graditvi pa se je začela zemlja po- grezati in stolp je dobil visečo lego. Visok je 54 m, razdeljen je v nad- stropja. Navpičnica zadnjega nad- stropja je 4 m od dolnjega zidu, po- temtako ima človek neprijeten ob- čutek, če stoji na viseči strani.

Ob sklepu lista.

Za »Pravico«. Kdor ima zmožnosti, ima tudi dolžnosti. Vsak naj po svoji možnosti širi naš časopis »Pravico«, brez katerega ni našega pokreta in ne naših organizacij. Delavstvo, ki hoče imeti svoj neodvisen in dober časopis, ga mora vzdrževati samo. List, ki išče in prosi podpore, je odvisen od tistih, ki list podpirajo. Ker podpore dajo lahko na debelo le kapitalisti, zato »Pravica« ne mara takih podpor, ker ne mara in ne sme biti odvisna od kapitalistov. Saj potem ne more biti »Pravica«. Če je pa tako, in tako je res, potem naročimo »Pravico« do zadnjega vsi, ki hočemo delavstvu pri- boriti svobodo in lepših časov. S »Pra- vico« se širi in pade naše delovno ljudstvo. Zato širimo »Pravico« vsi! »Pravica« stane mesečno 5 Din, te- densko 1.25 Din, dnevno pa niti 20 para. Ali ne zmore te vsote tudi be- rač? Da! Zato nikakega izgovora in »Pravico« v vsak delavski dom!

Plenarna seja »Delavske zborni- ce« se bo vršila 29. avgusta 1926 ob 8 zjutraj v ljubljanski mestni posveto- valnici. Na dnevnem redu so važna vprašanja. — Člani kluba krščanskih socialistov naj se pripravijo na sejo, ki bo sklicana na predvečer seje DZ.

Zahtevajte »PRAVICO« po vseh gostilnah in javnih lokalih, po- sebno še v industrijskih krajih!

Vsak je svoje sreče kovač! To velja tudi za cel stan!

Na Angleškem si je zaveden delavski stan ustvaril potom konzumne organizacije, nepre- magljive trdnjave, lastne ladje, tovarne in druge naprave.

Vaš napredek je odvisen od Vaše zavednosti. Vsak zaveden delavec pa nabavlja vse svoje potrebščine izključno pri svojem **I. delavskem konzumnem društvu.**